

Lausuntoyhteenveto: valtioneuvoston asetus yksityisteistä

Liikenne- ja viestintäministeriön valmisteleva luonnos valtioneuvoston asetukseksi yksityisteistä oli lausuntokierroksella 12.10-9.11.2018. Uusi yksityistielaki tulee voimaan 1.1.2019. Lailla kumotaan voimassa oleva laki yksityisistä teistä (358/1962) ja näin myös yksityisistä teistä annettu valtioneuvoston asetus (1267/2000). Asetusluonnos oli lausunnoilla lausuntopalvelu.fi –sivustolla.

Lausuntoja saatiin yhteensä 24 kappaletta. Lausunnon antoivat Etelä-Karjalan liitto, ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, Saaristoasiain neuvottelukunta, Keski-Suomen ELY-keskus, Hämeenlinnan kaupunki, Kalatalouden Keskusliitto, Kirkkonummen kunta, Kymenlaakson Liitto, Liikennevirasto, Maanmittauslaitos, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry, Olof Dahlbom, OTSO Metsäpalvelut Oy, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Suomen metsäkeskus, Suomen Mökkivuokraajat ry, Suomen Omakotitaloliitto ry, Suomen Tieyhdistys ry, Varsinais-Suomen liitto ja Österbottens Förbund – Pohjanmaan liitto.

Lisäksi Kuntaliitto, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, Pirkanmaan liitto ja valtiovarainministeriö ilmoittivat, ettei heillä ole lausuttavaa.

Tiivistelmä lausunnoista

Yleisesti voidaan todeta lausunnonantajien suhtautuneen lähtökohtaisesti myönteisesti asetusluonnokseen ja sen tavoitteisiin. Osassa lausuntoja tuotiin esiin myös esityksen taustalla oleva yksityistielaki ja kannatettiin sen tavoitteita, kuten osapuolten vastuiden selkiyttämistä yksityisteiden rakentamisen, ylläpidon ja rahoituksen suhteen.

Maanmittauslaitos ehdotti muutamia tarkentavia säännöksiä kiinteistötietojärjestelmän ylläpitoon liittyen. Tienpidon valtionavustusten osalta useassa lausunnossa ehdotettiin sanamuodon laajentamista mahdollistamaan laajemmin erityyppisten parantamiskohteiden avustamisen sekä tarkennuksia dokumentteihin, joita tiekuntien olisi avustusviranomaiselle toimitettava, kun valtionavustusta yksityistien rakentamiseen haetaan.

Kunnossapidon ja erityiskohteiden avustamiseen ehdotettiin muutamia tarkentavia muutoksia erityisesti Keski-Suomen ELY-keskuksen ja KEHA-keskuksen toimesta.

1 § Kiinteistötietojärjestelmän ylläpito

ELY-keskus ja Maanmittauslaitos kiinnittävät huomiota kiinteistötietojärjestelmän ylläpitoa koskevaan 1 §:n. Tietojen hyödynnettävyyden vuoksi on toivottavaa, että Maanmittauslaitos yksityistierekisterin ylläpitäjänä kehittää kiinteistötietojärjestelmää edelleen, jotta myös avustusviranomaisella on rekisteriin toimitettaviin tietoihin riittävän laajat katseluoikeudet.

2 § Tienpidon valtionavustukset

Usea lausunnonantaja esitti huolensa valtionavustuksen myöntämisen laajuudesta. Suomen Tieyhdistys, OTSO metsäpalvelut Oy, Pohjanmaan liitto ja Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ry toteavat asetuksen 2 § sanamuodon olevan varsin kapea. Lausunnonantajien näkemyksen mukaan asetuksen tulee mahdollistaa myös ennakointi ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suorittaminen, vahinkojen syntymisen torjumisen ja tiellä liikkujien turvallisuuden huomioiden. SKAL puolestaan kannattaa sanamuotoa, jonka mukaisesti valtionavustusta tulee myöntää ensisijaisesti rakentamiseksi luettavaan yksityisteiden parantamiseen, joka toteutetaan tien, siihen kuuluvien alueiden sekä rakenteiden ja laitteiden, erityisesti siltojen, vaurioituttua. Tämän ensisijaisuuden perusteena on huomioitava asetuksen 2 §:n perusteiden mukaisesti elinkeinoelämän kuljetukset. Myös ELY-keskus nostaa 2 §:n osalta esille, että uusi yksityistielaki tulee mahdollistamaan nykyistä laajemman yksityisteiden avustamisen ja on hyvä, että asetuksella säädetään tienpidon avustamisesta tarkemmin.

3 § Valtionavustus rakentamiseen

SKAL kannattaa valtionavustuksien kohdentamista ensisijaisesti rakentamiseksi luettavaan yksityisteiden parantamiseen, sillä se antaa tiekunnille tienpidon pitemmän aikavälin suunnitelmien tekemiseksi riittävän tiedon parantamisavustuksien mahdollisuudesta. Tämä ei kuitenkaan sulje pois muuta avustamisesta, mutta on omiaan korostamaan nykyisen kaltaista jatkuvuutta yksityisteiden valtionavustuksen kohdentamisessa määrärahojen puitteissa. Kunnossapidon laajempi avustaminen, muiden kuin erityiskohteiden, vaatisi avustusjärjestelmän kehittämistä sekä jatkuvaa ylläpitämistä ja henkilöresurssien osalta uudelleenjärjestelyjä, mikä ei ole kannatettava suuntaus. Lisäksi määrärahan riittävyden osalta parantamishankkeiden ensisijaisella avustamisella voidaan turvata määrärahan riittävyys vaikutuksiltaan merkittävien parantamishankkeiden avustamiseen.

Kirkkonummen kunta ja OTSO Metsäpalvelut Oy ehdottavat, että hakemukseen tulisi lisäksi liittää pöytäkirjanote tiekunnan kokouksesta, jossa avustuksen hakemisesta on päätetty. Tätä perustellaan sillä, että jo nykyisellään hakemuksen liitteeksi vaaditaan tiekunnan pöytäkirjanote.

Rakentamishankkeeseen ryhtyminen ja avustuksen hakeminen on tiekunnalle iso ponnistus. Osakkaiden edun mukaista on, että hankkeesta keskustellaan avoimesti tiekunnan kokouksessa ja päätöksenteko on avointa.

4 § Valtionavustus kunnossapitoon

ELY –keskus ja OTSO Metsäpalvelut Oy ehdottavat avustustason ja avustuksen myöntämisperusteiden osalta täsmennyksiä. Avustustasoprosentti olisi hyvä täsmentää. Asetusluonnoksen mukaan avustusta ei makseta ilman erityistä syytä sellaisten töiden osalta, jotka on tehty ennen avustuspäätöstä ilman ELY-keskuksen lupaa. Asetusluonnoksen perustelumuistiossa ei ole tarkemmin eritelty näitä erityisiä syitä. ELY –keskus ehdottaa tätä kohtaa täsmennettäväksi esimerkiksi, kuten äkillinen sillan vaurioituminen, jonka vuoksi hätäkorjaustyö joudutaan aloittamaan ennen kuin on saatu lupaa ELY-keskukselta em. hätäkorjaustyön tekemiseen.

OTSO Metsäpalveluiden mukaan valtion avustusvarat tulisi kohdistaa ensisijaisesti yksityisteiden perusrannuksiin, kunnossapidon tukeminen olisi perusteltua tilanteissa, joissa tukivaroja ei saada käytettyä perusrannuksiin.

5 § Valtionavustus erityiskohteelle

ELY-keskus kannattaa erityiskohteiden avustamisen osalta sitä, että asetuseruonnoksen pykälän 1 momentissa on säädetty valtionavustuksen ensisijaisesta myönnöstä pysyvää asutusta palveleville yksityisteille. Tällä voidaan turvata avustusmäärärahan riittävyys olemassa oleville yksityisteiden lauttapaikoille ja avustuksien ennakoituvuus säilyy. ELY-keskus huomauttaa, että asetuseruonnoksen pykälän momenttien järjestys (3 ja 4) voisi olla selkeyden kannalta toisinpäin. Tällöin ensiksi olisi säädetty avustuksen hakemisesta ja sen jälkeen avustuksen maksamisesta.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pykälän 4 momentti voisi koskea kaikkia uusia erityiskohteita, jotta määrärahavalmistelussa kaikki uudet kohteet voitaisiin huomioida. Uusien lauttapaikkojen tai kaikkien uusien erityiskohteiden osalta voisi erikseen vielä säätää, että ELY-keskus ratkaisee uuden lauttapaikan (erityiskohteen) hakemuksen ennen sen vuoden loppua, jona hakemus on jätetty, kuten on kunnossapidon osalta asetuseruonnoksen 4 §:n 2 momentissa säädetty. Tällä tavoin tiekunta pystyy heti vuoden alusta varautumaan tarvittavien kunnossapitotoimien järjestelyjen vaatimiin ja avustuksien hakemiseen sekä maksamiseen liittyviin hallinnollisiin tehtäviin. Avustuksien maksaminen tapahtuisi kuitenkin kuten pykälän 4 momentissa on säädetty.

Usea lausunnonantaja huomauttaa, että erityisesti lossien osalta tämän kustannuksen päälle tulevat esimerkiksi hallintokulut, jotka ovat jo nykyisellään merkittäviä. Tältä osin esimerkiksi Saaristoasian neuvottelukunta ja lossitiekunnat ovat perustellusti esittäneet avustusprosentiksi 100 %, jolloin osakkaiden kustannettavaksi jäisivät muut kulut. Varsinais-Suomen liitto puolestaan esittää, että asetuseruonnokseen kirjataan lauttapaikan valtionapu siten, että valtionapu on vähintään 80 %

hoitokunnalle syntyvistä vuosittaisista kokonaiskustannuksista. Tällä turvataan hoitokuntien kyky säilyttää tarvittava palvelutaso lisäämättä kuitenkaan kohtuuttomasti valtion maksuosuutta. Lossien vuokrankorotus sekä uudet velvoitteet ja kustannukset voivat olla hoitokunnille taloudellisessa mielessä ylitsepääsemättömiä, kun huomioidaan muun muassa niiden lainanottokyky.

Lausunnonantajien näkemyksen mukaan asetuksessa voisi selvyiden vuoksi mainita, että uuden lain mukaiset ylityksiin perustuvat käyttömaksut eivät vähennä valtion avustuksia, vaan niillä katetaan lossin omakustannusosuutta. Varsinais-Suomen liitto ja MTK kritisoiivat lisäksi 5 §:n valtionavustuksen rajaamista pysyvää asutusta palveleville kohteille. Maa- ja metsätalouden kuljetusten tarvitsemat kulkuyhteydet ovat erittäin tärkeitä.

Muut kommentit

Etelä-Karjalan liitto ja Kymenlaakson Liitto toivat esiin täsmentämis- ja täydentämistarpeen esityksen perusteluista siltä osin, että maakuntaudistuksesta aiheutuvat muutokset yksityistielakiin ja näiden tehtävien siirtymä uusille maakunnille tulisi määritellä riittävän ajoissa. Metsäteollisuus esittää yksityistieavustusten keskittämistä Liikennevirastoon (käytännössä tulevaan Liikenne- ja viestintävirastoon tai Väylävirastoon). Maakuntiin hajauttamisen riskinä on toimialan näkemyksen mukaan hallinnointikustannusten kasvu ja henkilöresurssien puute. Lisäksi hajauttaminen voi näkyä yksityisteiden laatuason vaihteluna, mikä ei ole kuljetusketjun toimivuuden näkökulmasta optimaalinen tilanne.

Useassa lausunnossa esitettiin huoli lisäkustannuksista omalla toimialalla ja yksityisteiden valtionavustusten riittävydestä suhteessa teiden rakentamiseen ja parantamiseen. Varsinais-Suomen liitto esittää, että asetuksella ja sen pohjalta tehtävällä ohjeistuksella tulee tarkentaa mahdollisimman nopeasti valtionapuun oikeuttavat kustannukset. Epävarmuus kustannusten tukikelpoisuudesta luo hoitokunnille suuren taloudellisen riskin, jota on pystyttävä ennakoimaan.

Maanmittauslaitos esitti huolen tieosakkaiden keskenään perustamista tiekunnista. Tiekuunnan hallinnoitava tieosuus voi olla perustamispäätöksessä epätarkasti määritetty. Tieosuus, jolle tiekunta perustetaan, voi olla oikeudelliselta statukseltaan sellainen (esim. maanomistajan oma tie tai sopimustie), jota yksityistielaki ei koske, ja jolle tiekuntaa ei lainkaan saa perustaa tai esimerkiksi tiekuntien hallinnon eli toimitsijamiehen tai hoitokunnan jäsenten yhteystiedot voivat jäädä ilmoittamatta yksityistierekisteriin. Suomen Tieyhdistys nostaa esille, että asetuksessa olisi syytä antaa tarkempia säädöksiä ulkopuolisen toimijan valtuuttamiseen (YksTL 68 §). Erytystä täsmennystä kaipaisi, mitä tarkoittaa ulkopuoliselle toimijalle siirtyvä päätösvalta ja vastuu. Esimerkiksi millaisia päätöksiä ja sitoumuksia voisi toimija tehdä tieosakkaiden puolesta (toimituksen hakeminen, tieoikeudet, laina ym.).

Suomen Mökkivuokraajat ry pyytää huomioimaan, että mökkivuokrauksen tienpidon tarpeet sijoittuvat pysyvän asutuksen ja vapaa-ajan asutuksen välimaastoon. Kalatalouden Keskusliitto puolestaan näkee tarpeellisena,

että asetuksessa määriteltäisiin, että julkista avustusta (valtiolta tai kunnalta) ei saa myöntää sellaisiin tien rakentamishankkeisiin tai tien muuttamis- tai korjaushankkeisiin, jotka aiheuttavat kalakantojen elinympäristöihin haitallisia muutoksia. Lisäksi lausunnonantajat esittivät teknisiä huomiota esimerkiksi asetuksen sanamuotoihin liittyen.